

SZABOLCS ISTVÁN :

Hortobágy talajai*Mezőgazdasági kiadó, Budapest. 1955*

Szabolcs könyvének megjelenése igen jelentős esemény a magyar talajtani tudományban. A könyv arra a disszertációra épült, melynek alapján a szerző a Moszkvai Tyimirjazev Mezőgazdasági Akadémián kandidátusi fokozatot nyert. A mű négy fejezetből áll. Első fejezetében a szerző kifejti azokat az alapelveket, azt a szemléletmódot, melyeket a talaj tanulmányozása során szemelőtt tart. Állást foglal a marxizmus-leninizmusnak a talaj termékenységéről hirdetett tanítása mellett, és szembeszáll azokkal a reakciós, idealista elméletekkel, amelyek

a talajtermékenység elkerülhetetlen csökkenését hirdetik, és amelyek az osztálytársadalmak szociális problémáit a csökkenő földhozadék »törvények« segítségével természeti törvénynek igyekeznek feltüntetni. A második fejezetben a szerző röviden tárgyalja a Hortobágy földrajzi, geológiai, éghajlati viszonyait, valamint a hortobágyi talajok növénytakaróját. A harmadik fejezetben — mely terjedelmében legnagyobb — a szerző a Hortobágy talajtakaróját ismerteti. A fejezet elején kritikailag tárgyalja azokat a megelőző kutatási eredményeket,

melyekhez az ő munkája is kapcsolódik. A továbbiakban leírja a Hortobágyon található talajtípusokat. A negyedik fejezet a leírt genetikus talajtípusok agronómiai jellemzését, valamint a hortobágyi szikes talajok meliorációjának alapvető irányelveit tartalmazza. E fejezetben bemutat a szerző egy üzemi talajterképet is a Hortobágy egyik öntözőrendszeréről. A könyv végén néhány száz munkát tartalmazó irodalmi felsorolást találhatunk.

Számos táblázat, ábra, fénykép, térkép, teszi a könyvet szemléletessé és mondanivalóját meggyőzővé.

A mű széles érdeklődésre tarthat számot nemcsak a talajkutatók, de mindazoknak a körében, akik a mezőgazdasági termeléssel kapcsolatban állanak. Kitűnő példát szolgáltat talajtájegységeink talajviszonyainak korszerű, tudományos feldolgozására. A Hortobágy tája hazánk legnagyobb összefüggő szikes területe, melynek hasznosítása nagy népgazdasági jelentőségű kérdés. Azonban a könyv jelentősége túlnő egy tájegység talajtani leírásán. Különös jelentőséget ad e munkának, hogy a talajtan genetikus biológiai irányzatát követi. Tudományos értéke szempontjából azokhoz a nagy, szikes-monográfiákhoz kell hasonlítanunk, melyek Sigmond Elek és Treitz Péter tollából láttak napvilágot, s amelyek a magyar talajtani tudomány remekművei. Szabolcs István munkája a magyar talajtani kutatás nagy hagyományaira épül, és továbbfejleszti azt azoknak az ismereteknek birtokában, melyeket a Szovjetunióban szerzett a világ élenjáró talajkutatóitól. E könyv témájából kifolyólag elsősorban a szikes talajok megismerése terén mutat fel új eredményeket. Megállapítja, hogy a szikes talajok degradációja, mely folyamat fizikokémiai oldalával hazánkban Sigmond Elek foglalkozott, a Hortobágyon jelentős mértékben megtalálható, és vizsgálataival e folyamat néhány törvényszerűségére rámutat. Megállapítja azt is, hogy a Hortobágy természeti viszonyai azt idézik elő, hogy a szikesedés különböző folyamatai — a szolonyecsedés a szolonszakosodás valamint a szolonyosodás — gyakran ugyanazon a talajon, egyidejűleg megfigyelhető. Nagyjelentőségű az is, hogy a magyar szikes talajok genetikai osztályozását tisztázta a nagy magyar szikkutatók, valamint a szovjet talajtan ezirányú eredményeinek figyelembevételével. Nagyszerűen bizonyítja, hogy a szikes talajok agronómiai értékét, felhasználásuk, javításuk módját, típusuk szabja meg, ezzel jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a genetikus szemlélet általánosan elfogadott legyen a magyar talajkutatók körében, mely szemléletmó-

dot a magyar talajtan legnagyobbjai Treitz és Sigmond képviselték.

E könyv azonban nemcsak a szikes talajokkal kapcsolatban tartalmaz értékes új megállapításokat. A réti talajképződési folyamatnak a Hortobágyon megtalálható megnyilvánulásainak leírásával egy hazánkban eddig elég kevésbé tanulmányozott talajképződési folyamat megismeréséhez járul hozzá, és a réti talajok klasszifikációjának olyan elveit szövegezte, amelyek a további ezirányú kutatások kiinduló pontjaul szolgálhatnak.

Nem lehetséges, és nem is cél itt elsorolni mindazokat az eredményeket, melyekről e munka szerzője könyvében beszámol. A munka tanulmányozása nemcsak azért köti le figyelmünket, mert gazdag új, jelentős kutatási eredményekben, hanem azért is, mert nagyon tanulságos az a módszer, ahogyan a szerző a problémakör feldolgozásához hozzáfog. Az a biztonság, amellyel a tárgyalt bonyolult természeti jelenségek között mozog, onnan fakad, hogy munkájánál vezérfonala a talajtan genetikus, biológiai irányzata, és ez egyúttal bizonyíték arra, hogy a tudományos munka eredményességét a tárgyi ismeretek körének széleségén kívül a világnézeti, eszmei tisztázottság mértéke döntően befolyásolja.

A mű egy tájegység talajtani leírásának készült, és ez magában hordozza a magyarázatát annak, hogy a szerző meglehetősen érintőlegesen foglalkozik az egyes talajtípusok kialakulásának folyamataival. Azonban talán nem ment volna a könyv célkitűzéseinek rovására, ha a szerző elsősorban a szolonyecképződés folyamata tárgyalásának több teret szentel. Hiányolhatjuk a könyvben azt is, hogy aránylag kevés teret szentel a leírt talaj fizikai sajátosságai vizsgálatának. A könyv ráirányítja a figyelmet a magyar talajtani tudomány sok nyitvaálló kérdésére, amelynek megoldása a legközelebbi jövő feladata, mint pl. a magyarországi csernozjomtalajok genetikájának, klasszifikációjának tanulmányozása, a szikes talajok degradációjának a szolonyosodásnak problémaköre, a réti talajaink képződése és számos más kérdés.

A könyv soraiból kicsendül a szerzőnek hazája és annak földje iránt való szeretete, amely minden talajkutató munkájának értelme, kiindulópontja kell hogy legyen. Reméljük, hogy ez az értékes könyv a vitát, a nézetek kicserélését fogja kiváltani az abban felvetett kérdésekről talajkutatóink körében, ami a további hazai talajtani kutatás szempontjából feltétlenül termékenyítő lenne.

MÁTÉ FERENC

Készült az MNOSZ 3405 és 5601 szerint

Akadémiai nyomda, Cerlőczy-u. 2. — 37124, 1955 — Felelős vezető: ifj. Puskás Ferenc

Készült 1350 + 100 példányban